

בגמ': תניא היה רבי אומר מנין שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו שנאמר "בסאסאה בשלחה תריבנה"

יש לבאר מש"כ "איפה שלימה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיך וגו'" (דברים, כה, טו) ולכאורה יש להבין מהו הקשר של איפה שלמה וצדק לשכר של אריכות ימים.

ואשר נראה שהרי הקב"ה משלם מדה כנגד מדה, והנה בגמ' כאן אמרו - אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו, כך שאם אדם מודד שלא בצדק היינו שמחסר המדה, כך משולם לו, ש'סאתו' אף היא אינה מלאה אלא חסירה. ומאידך, מי שמודד באיפה שלמה וצדק, אף הוא כביכול 'סאתו' הוא במדה גדושה, וקצבת החיים שנקצב לו אף הוא נמדד במדה גדושה וממילא מתארכים לו ימיו על האדמה.

(וללוי אמר)

דף ט' ע"א

בגמ': דאמר רב חנינא בר פפא אין הקב"ה נפרע מן האומה עד שעת שילוחה.

ופרש"י שילוחה איבודה מן העולם. וע' בהמשך הגמ' שמדחה זה, ולכאורה קשה הרי מצינו דוכתי שהגמ' מביאה דרשה כזו ונשארת גם למסקנה. ובעיקר הגמ' בע"ז ד. אמר להם הקב"ה לישראל כשאני דן את ישראל אינני דן אותם אלא כפידי של תרנגולת, וע' ברש"י וכן נפרע מהם מעט מעט בהסתר פנים וכו' כדי שיזכו לעוה"ב. וכן מבואר במדרש רבה שמות (משפטים פרשה ל') אמרו ישראל לפני הקב"ה רבון העולמים עד מתי אי אתה עושה דין בעכו"ם, א"ל עד שתגיע עונתן לבצר וכו' ע"ש וצ"ע.

(קובץ קול התורה קובץ מ"ט ע' לז)

★★

בגמ': אני מצרי ראשון כדי שיהא בן בני מותר לבוא בקהל.

הרמב"ם (פי"ב איסורי ביאה הכ"ה) כתב, שהיות וסנחריב בלבל כל האומות, בין מצרי בין עמוני בין מואבי מותרים לבוא בקהל מיד, כיון שהתערבו ד' אומות אלו בכל אומות העולם הולכים אחר הרוב.

בירך, ויש גירסא נוספת בדפוסים ראשונים: בקללה הקדים ירך לבטן לפי שהיא התחילה בעבירה ע"כ. וא"כ קאי על הירך ולא על האשה, ועי' ביוסף הלל, וכגירסא זו נראה נכון ברש"י בגמ' כאן הכותב: לפיכך תלקה ירך תחילה לקלל אותה וכו' ע"כ. וכ"ה הלשון במדרש (במדבר רבה ט, י, ה) ע"ש ובספרי ובספרי זוטא כאן. (ועי' ברכות (ס"א). בקללה מתחילים מן הקטן וכו' וי"ל).

ועי' בחז"ל הנ"ל דוגמאות נוספות, דמי שהתחיל בעבירה ממנו מתחילה הפורענות, ועי' בעל הטורים (במדבר ה, ז) מה שדרש לפי"ז הסמיכות לקרא: כי יעשו מכל חטאת האדם, דקאי על אדם הראשון וחטא הנחש, וגם הנחש שבא על חוה נענש ונפלו יריכיו וכדכתיב (בראשית ג, יד): על גחונך תלך ע"כ. (ועי' במדרש (בראשית רבה כ, ה) דאי: אני עשיתך מלך על הבהמה ועל החיה ואתה לא בקשת וכו' על גחונך תלך, אני עשיתך שתהא אוכל מאכלות כאדם ואתה לא בקשת ועפר תאכל, אתה בקשת להרוג את האדם ולישא את חוה - ואיבה אשית וכו' ע"כ. היינו דיש כאן ג' עונשים כנגד ג' ענינים שנענשו ע"י הנחש.

אך להנ"ל לפי"ד בעל הטורים, העונש דעל גחונך תלך קאי על הענין השלישי - שרצה להרוג את האדם ולישא את חוה ובינתים עשה מעשה סוטה - ובוועל, ולכן נגזר עליו על גחונך תלך - כמו ירכך נופלת וי"ל).

★★

במשנה: במדה שאדם מודד בה מודדין אותו כו'.

במועם שעונשי השי"ת הם מדה כנגד מדה כתב בס' חסידים (דפוס פארמא) סי' רכ"א: כיצד יפשפש אדם במעשיו, לעולם אין נפרעין מן האדם אלא מידה כנגד מידה, שנאמר בסאסאה בשלחה תריבנה, כדי שיהא חושב באותה מידה של פרענות - כנגדו, העון כנגד הפרענות.

כגון שכמעט נפל ממקום גבוה, יחשוב שמא גרם בביתו שיבאו לידי נפילה, כגון (ב"ק נ' ע"ב) אותו שהשליך אבני כותלו לרה"ר, ולבסוף לפי שלא שמע בקול אותו חסיד, נכשל בהם.

או הי' יכול למחות ביד אחרים שלא יאיימו על אחרים ושלא יתנו מכשולות בבית גם לא ברה"ר. ושמא שם ספרים במקום קצר שעלולין ליפול או נפלו עכ"ל.

★★